

ПОЛІКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Сучасний етап розвитку вітчизняної освіти України характеризується її інтеграцією у світову освітню систему. Процеси глобалізації економіки, формування інформаційного суспільства й інтеграція української освіти у світовий освітній простір зумовили необхідність упровадження концепції полікультурного виховання, яка передбачає адаптацію людини до різноманітних цінностей в умовах співіснування і діалог різнорідних культур. Основними цінностями європейського демократичного суспільства в цьому контексті визнано такі: мир, права, свободи людини, рівність, соціальна справедливість, демократія, безпека громадян, взаємозалежність, плюралізм, культурне розмаїття, партнерство, відкритість, відповідальність, повага до навколишнього середовища.

Сучасна полікультурна ситуація в Україні потребує нової методики щодо професійної підготовки майбутніх учителів, які повинні насамперед стати компетентно-мобільними фахівцями, здатними ефективно працювати в різних умовах, в тому числі в умовах полікультурного середовища, що значно збільшить можливості їх працевлаштування. Слід зазначити, що вченими досліджуються і інші, крім полікультурної компетенції, пов'язані із життям в багатокультурному та багатонаціональному просторі, а саме: інтеркультурна, соціокультурна, країнознавча, культурознавча, соціолінгвістична та інші. Але полікультурна компетентність включає характеристики всіх вищезгаданих компетенцій [2].

Особливої актуальності нині набуває потреба в аналізі підходів до визначення поняття полікультурна компетентність майбутнього учителя географії та її місця в освітньому середовищі. Наукові засади формування полікультурної компетентності у процесі професійної підготовки розроблено у працях вітчизняних та зарубіжних учених, а саме І. Васютенкової, В. Кузьменко, Л. Гончаренко, О. Прохорової, О. Смолянінової. Разом з тим, на сьогодні практично відсутні системні напрацювання щодо формування полікультурної компетентності майбутніх учителів географії. Лише окремим аспектам даної проблеми присвячені дослідження А. Щербакової та О. Зеленської.

І. Васютенкова поняття «полікультурна компетентність педагога» визначає як відповідну характеристику рівня професіоналізму, що визначається рівнем професійної та культурологічної освіченості, досвідом та індивідуальними особливостями педагога, його мотивованим намаганням до безперервної самоосвіти, потенціалом формування полікультурної гуманістичної картини світу в ході навчального процесу на основі діалогу культур [1].

В. Кузьменко та Л. Гончаренко вважають, що полікультурна компетентність педагога – це не лише здатність до життєдіяльності в багатокультурному середовищі, а ще й теоретична та практична готовність до здійснення професійної діяльності в такому суспільстві, яке ґрунтується на поєднанні синтезованих знань з полікультурності, умінь використовувати свої знання на практиці та професійно значущих особистісних якостях [2].

О. Прохоров та О. Смолянінова вважають, що полікультурна компетентність – це індивідуальна характеристика міри відповідності потребам суспільства, базовий компонент поняття «культура», що сприяє формуванню спеціаліста високої культури [2].

А. Щербакова полікультурну компетентність розглядає як інтегративну якість особистості, що визначає її продуктивну життєдіяльність, здатність орієнтуватися в різноманітних сферах, гармонізувати її внутрішній світ та ставлення до полікультурного

суспільства. Вона базується на системі полікультурних знань, умінь, навичок, інтересів, потреб, мотивів, цінностей та забезпечує ефективне вирішення поставлених завдань у процесі полікультурної взаємодії з представниками різних соціальних груп, національностей, рас, релігійних конфесій [4].

О. Зеленська трактує полікультурну компетентність як комплексну професійно-особистісну якість, що забезпечує здатність людини взаємодіяти з представниками інших культур на засадах взаємоповаги й взаєморозуміння та ефективно виконувати поставлені завдання в умовах полікультурного середовища [3].

Проаналізувавши окремі підходи до трактування даного поняття, встановлено, що «полікультурна компетентність» більшістю сучасних науковців розглядається як певна характеристика особистості у процесі професійної підготовки, що на нашу думку не повністю розкриває її суть. Пропонуємо власне розуміння поняття «полікультурна компетентність» як синтезу знань про політику, релігію та культуру, які формуються через сприйняття особистістю політичних, релігійних та культурних поглядів, і відповідно розвивається через систему знань, умінь і навичок, толерантного та мирного співіснування в умовах полікультурного та глобалізованого світу.

Вважаємо, що полікультурну компетентність також слід розглядати в контексті полікультурної освіти та професійної компетентності майбутнього учителя. Полікультурна компетентність майбутнього вчителя визначається як здатність особистості гармонійно реалізовувати полікультурні компетенції, володіючи сумою полікультурних знань та мовленнєвими навичками, адекватно і дипломатично налагоджувати процес міжкультурної взаємодії, толерантно ставитись до людей різних національностей з метою кваліфікованого вирішення професійних завдань.

Таким чином, нині існує низка поглядів, щодо тлумачення поняття «полікультурна компетентність», однак більшість науковців розглядають її як характеристику особистості, а потім уже як систему знань, цінностей, переконань. Ураховуючи сучасні тенденції підготовки учителів географії вважаємо, що полікультурну компетентність в першу чергу слід розглядати як синтез знань про політику, релігію та культуру, на основі яких формується ставлення особистості та її професійні якості.

Список використаних джерел

1. Василенкова И. В. Развитие поликультурной компетентности учителя в условиях последиplomного образования : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. СПб, 2006. 27 с.
2. Гончаренко Л. А., Зубко А. М., Кузьменко В. В. Развитие поликультурной компетентности педагогов загалноосвітніх навчальних закладів: навч. посіб. Херсон : РІПО, 2007. 176 с.
3. Зеленська О. М. Формування полікультурної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : автореф. ... дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2012. 19 с.
4. Щербаківа А. В. Формування полікультурної компетентності у студентів-медиків у навчально-виховному процесі вищого медичного навчального закладу : автореф. ... дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2015. 20 с.

Тетяна БОНДАРЕНКО

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ У ХХІ СТОЛІТТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЙОГО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Питання підвищення кваліфікації стосується усіх сфер людської діяльності. Педагог же, як передовий носій нових знань, має чи не в першу чергу поліпшувати свої